

ności małżeństwa, czy też z tego samego tytułu – wpływ idei prorozwodowych na wolę nupturienta (kan. 1101 § 2). Dotyczące warunku, to np.: nieutrzymywanie relacji intymnych przez współkontrahenta z inną kobietą w okresie zawierania małżeństwa jako domniemany warunek *de praesenti* (kan. 1102 § 2 KPK). Wreszcie wyrok z tytułu przymusu i bojaźni: problem bojaźni przed zniestawieniem (kan. 1103 KPK).

Pozycja księdza Profesora Góralskiego jest cennym przyczynkiem do tego typu zagadnień i bardzo przydatną pomocą dla pracowników sądów kościelnych, sędziów oraz obrońców węzła małżeńskiego, przy rozstrzyganiu spraw dotyczących przyczyny sprawczej małżeństwa czyli zgody małżeńskiej. Również dla innych osób zajmujących się zagadnieniami związanymi z prawem małżeńskim będzie cenna publikacją.

Rafał Bober

TADEUSZ DIONIZY ŁUKASZUK OSPPE
Ty jesteś Chrystus, Syn Boga żywego.
Dogmat Chrystologiczny w ujęciu integralnym,
 Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2000, stron 529.

Autor podręcznika do chrystologii O. Tadeusz Dionizy Łukaszuk jest długoletnim wykładowcą tego traktatu teologicznego. Zatem wychodzi on spod pióra człowieka doświadczonego, jednocześnie dostrzegającego potrzebę zapewnienia luki w języku polskim braku całościowego opracowania tajemnicy Jezusa Chrystusa. Jako samodzielny pracownik naukowy od lat kilkunastu, z jednej strony zdaje sobie także sprawę, że powinien uwzględnić wymogi naukowe, między innymi

ewolucję, jaka zachodzi od Soboru Watykańskiego II w ukazywaniu dogmatu chrystologicznego, a która jawi się w licznych publikacjach zagranicznych i ojczystych. Z drugiej strony wie, iż nie wolno odstąpić od doktrynalnej poprawności.

Realizacja założeń, jakie O. Tadeusz Dionizy Łukaszuk stawia sobie w „Przedmowie” do książki, udaje mu się w całej pełni. Dzieli ją na cztery części, oparte na nauczaniu Kościoła od początku jego istnienia aż, do wypowiedzi

Jana Pawła II oraz o refleksję teologów dogmatycznych i apologetów. O bogactwie konsultowanych źródeł (nauka Kościoła) świadczy nie tylko zamieszczona bibliografia przedmiotu, ale także przypisy, w których Autor odnotowuje dokładne dane bibliograficzne.

Na ile znane sami traktaty chrystologiczne w języku francuskim i niemieckim, których posiadam kilkanaście, ujęcie podręcznika O. Tadeusza Dionizego Łukaszuka jest ciekawe i oryginalne. W części pierwszej podręcznika podprowadza on pod Tajemnicę Jezusa Chrystusa, oglądanego „okiem ludzkim”, rozpoznawanego „wiarą” i „poprzez źródła”, aby odpowiedzieć na pytanie: jaka chrystologia? Istnieją bowiem dwie tendencje w chrystologii: znacząca przewagą badań ściśle historycznych, albo zdominowana przez wiarę. Autor opowiada się za godzeniem obu i obydwie stosuje w dalszej części swej rozprawy.

Część drugą swojej książki o. Tadeusz Dionizy Łukaszuk opiera na Piśmie świętym Starego i Nowego Testamentu i dochodzi do wniosku, w oparciu o nowe tendencje w egzegezie, że w Nowym Przymierzu, w poszczególnych księgach osoba Jezusa Chrystusa jest odmiennie ujmowana. Należy podziwiać w niej erudycję Autora w zakresie teologii biblijnej, dotyczącej podjętej przez niego problematyki.

Odpowiedź na pytanie, jak jawi się chrystologia obejmująca także soterio-

logię w pierwszym i drugim tysiącleciu chrześcijaństwa, innymi słowy, odpowiedź na pytanie o rozwój świadomości wiary chrystologicznej, mieści się w trzeciej części. Jest to pasjonująca, a zarazem pouczająca lektura refleksji Autora zamieszczonej na przeszło stu pięćdziesięciu stronach, będącej dobrą syntezą. Czytelnik znajduje w niej chrystologiczne spory, herezje i naukę kościelną tych prawie dwudziestu wieków.

Oczywiście, że część czwarta książki o. Tadeusza Dionizego Łukaszuka stoi w jej centrum. Odpowiada bowiem na pytania, kim jest Jezus Chrystus dla ludzi przeszłości, i teraźniejszości, co ma im do zaoferowania, jakie jest Jego znaczenie dla człowieka współczesnego, „miotanego rozlicznymi problemami swego losu”. Stąd czytelnik znajduje w niej szerokie i wielostronne wyjaśnienie tajemnicy wcielenia i zbawienia. Zdaje się, że soteriologiczna problematyka podjęta przez Autora zasługuje na szczególną uwagę. Nie zawsze jawi się ona bowiem w rozprawach chrystologicznych w tak szerokim ujęciu.

Chrystologia jest niewątpliwie traktatem dogmatycznym trudnym (obok traktatu o łasce). Zawiera wiele zawiłych kwestii. Tak odbierałem go w czasie moich studiów teologicznych na Wydziale Teologicznym w Krakowie (ks. prof. I. Różycki), w Lublinie (ks. prof. A. Słomkowski) i we Fryburgu Szwajcarskim (J. H. Nicolas OP).

O. Tadeusz Dionizy Łukaszuk ma jakiś dar ukazywania rzeczy trudnych językiem naukowym, ale pięknym i prostym, zrozumiałym, bez zawłości. Jego książkę czyta się „łatwo”. Znając wiele pozycji z tej dziedziny (szczególnie artykułów), należy podkreślić, że Autor, podając opinie na podejmowane przez niego wielorakie kwestie teologiczne, jasno i wyraźnie podkreśla, co jest zdrową nauką Kościoła, której należy się trzymać. Trzeba wyrazić przekonanie, że o. Tadeusz Dionizy Łuka-

szuk pisząc swą książkę był wciąż świadom, że oddaje ją w ręce adeptów teologii (przygotowujących się do stanu duchownego albo najczęściej do katechezy – świeccy). Powinni oni zatem znać przede wszystkim to, czego uczy Kościół, nie bez świadomości istniejących w przeszłości i obecnie tendencji i kierunków nie zawsze prawomyślnych. Te ostatnie wyjaśnia wskazując na ich błędy lub co najmniej niebezpieczeństwa dla ortodoksji.

ks. prof. dr hab. Jan Kowalski

JAN MACHNIAK

*Doświadczenie Boga w tajemnicy Jego miłosierdzia
u bł. Siostry Faustyny Kowalskiej,*

Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 1998, stron 461.

Rozprawa habilitacyjna podejmuje bardzo aktualny temat refleksji teologicznej nad Bożym Miłosierdziem przeżywanym przez jedną z najwybitniejszych mistyczek XX wieku, Faustynę Kowalską, kanonizowaną 30 IV 2000 r. przez papieża Jana Pawła II. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż praca jest próbą ukazania roli osobowego doświadczenia w poznawaniu Boga Trójjedynego

w tajemnicy Jego miłosierdzia oraz w kształtowaniu duchowych postaw wynikających z przeżycia spotkania z Bogiem miłosierdzia. Opracowanie jest poważnym przyczynkiem do pogłębiania nabożeństwa do Bożego Miłosierdzia, rozwijającego się pod wpływem orędzia św. Faustyny.

Autor rozprawy, wykładowca teologii duchowości w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie od